

*Trsta
ne damo!*

ŽELEZAR

MESEČNIK
DELOVNEGA
KOLEKTIVA
ŽELEZARNE
JESENICE

Kino „Radio“ Jesenice predvaja od 4. do 6. 11. ameriški vohunski film „Afera na Trinidadu“, z „atomsko lepoticco“ Rito Haywort v glavni vlogi.

Od 7. do 11. 11. ameriška fantazijska komedija „**Abbot in Castelo**“, v kateri nastopata komični par, ki ga poznamo iz filma „Srečanje s Frankensteinom.“

Od 12. 11. do 17. 11. ameriški barvni film „**Kapitan Horatio**“, pustolovska zgodba o pomorščaku, ki je v zvezkih izhajala tudi pri nas. Kot trdi kritika po stari ameriški filmski navadi ni dosti ostalo od literarne predloge, ki že itak ni kdo ve kaj vredna, toda film bo pritegnil, ker je v barvah, poln sijajnih pomorskih bitk, glavno vlogo pa igra Gregory Peck.

Od 18. 11. do 20. 11. francoski film „**Volpone**“ posnet po istoimenski komediji renesančnega pisatelja Ben Jonsena. V naslovni vlogi igra slavni pred letom umrli igralec Louis Jouvet.

Od 21. 11. do 24. 11. italijanski pustolovski film „**Ljubezen in strup**“, ki prikazuje razkošje in spletke italijanskega dvora v Rimu v 17. stoletju.

Od 25. 11. do 27. 11. ameriški glasbeni film „**Rapsodija otožnosti**“. Film ima naslov po znani skladbi slavnega komponista moderne glasbe Georga Gershwin in tudi pri-

kazuje sicer zrekonstruirano in ne točno, njegovo življenje, daje pa sijajen izbor njegove glasbe.

Od 28. 11. do 1. 12. jugoslovanski film „**Nevihta**“, ki je posnet po Vojnovičevi drami „Ekvinokcij“ in predstavlja najuspelejšo stvaritev jugoslovanskega filma do zdaj. Zgodba obravnava socialne probleme v Dalmaciji sredi prejšnjega stoletja.

Od 2. XII. do 3. XII. italijanska psihološka drama „**Zidovi Maipage**“.

Od 4. XII. do 8. XII. ameriška barvna risanka „**Pinocchio**“. Zgodba o oživelih lesenih lutki, ki jo pri nas poznamo pod naslovom „Ostržek“. Čudovita Walt Disneyeva stvaritev, ki bo pritegnila staro in mlado.

Kino Koroška Bela prikazuje:

Od 6. XI. do 8. XI. francoski zabavni film **Mesečnik Bonifacij**.

Od 13. XI. do 15. XI. ameriški film „**Viva Zapata**“, ki prikazuje dramo iz mehiške revolucije.

Od 20. XI. do 22. XI. francoski zabavni film „**V Monte Carlo**“.

Od 27. XI. do 29. XI. ameriški revijski film „**Neptunova hči**“ v barvah.

Od 4. XII. do 6. XII. ameriški glasbeni film „**Veliki valček**“.

Od 11. XII. do 13. XII. jugoslovanska glasbena komedija „**Vsi na morje**“.

Kino „Plavž“ prikazuje:

Od 4. XI. do 6. XI. ameriški pustolovski film „**Škotska kri**“ v barvah.

Od 7. XI. do 10. XI. japonski psihološko dramo „**V gozdu**“, ki je dobila nešteto nagrad na filmskih festivalih.

Od 11. XI. do 13. XI. avstrijski film „**Kogar bogovi ljubijo**“, ki prikazuje življenje skladatelja Mozarta.

Od 14. XI. do 17. XI. jugoslovanska filmska komedija „**Občinsko de- te**“ po istoimenski povesti B. Nušića.

Od 18. XI. do 20. XI. italijanski pustolovski film „**Ljubezen in strup**“.

Od 21. XI. do 24. XI. ameriški film „**Podvodna četa**“, ki prikazuje vojne podvige podvodnih diverzantov.

Od 25. XI. do 27. XI. ameriški psihološki film „**Smrt trgovskega potnika**“ izdelan po drami, ki jo je lani z največjim uspehom prikazovala ljubljanska drama.

Od 28. XI. do 1. XII. ameriški film „**Onstran Missourija**“ zgodba iz Divjega zapada v barvah.

Od 2. XII. do 4. XII. francoski glasbeno-revijski film „**Pariz poje**“.

OGLASI

Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za vstop v Železarno.

Horvat Jožica, opekarna.

Preklicujem veljavnost ukradene izkaznice za vstop v Železarno in veljavnost Sindikalne članske legitimacije.

Žalik Vinko - plavž.

Pojasnilo

Na zboru volivcev terena Središče, ki je bil 15. 10. 1953 se je v diskusiji obravnaval problem Trsta in v zvezi s tem nastala potrošniška mrzlica. Kritiziralo se je posamez-

ne brezvestneže, ki so začeli nabavljati prekomerne količine blaga in si tako ustvarjati zalogo na račun potrošnikov, ki tega ne morejo. Kritiziralo se je tudi trgovce, ki so to dopustili. Pri tem sem tudi jaz povedala, da sem videla tov. Ropretovo zvečer v trgovini. Ker so se na podlagi tega razširile vse mogoče govorice in laži izjavljam v pojasnilo:

Tovarišice Ropretove nisem videla in tudi ne izjavila, da bi nabavljala večje količine blaga. Videla sem jo le neki večer med 6 in 7 uro, ko je nesla v majhni torbici nekaj reči. Za izjave drugih ljudi pa jaz ne morem odgovarjati.

Sovinc Ljudmila.

PRETEMNO

»Janezek«, reče razburjena mamica, »mi lahko poveš, kako je mogoče, da je v shrambi samo še en kos torte, ko sta še včeraj zvečer bila dva?«

»Mislim«, odgovori Janezek, »da je mogoče, ker je bilo pretemno, pa sem videl samo en kos!«

SMOLA

»Z obema ženama imam smolo!«

»Kako?«

»Prva mi je pobegnila.«

»In druga?«

»Ta mi pa noče pobegniti!«

Zahtevamo pravično rešitev tržaškega vprašanja!

Vse jugoslovansko ljudstvo je vzvalo v močnem in odločnem protestu proti krivični odločitvi vlad Anglije in Združenih držav, da bosta zapustili s svojimi četami Trst in cono A ter jo prepustili Italiji, kot sta objavili 8. oktobra letos. Vsa pozornost svetovne javnosti se je osredotočila na vprašanje Trsta, ki je razgibalo tudi Organizacijo Združenih narodov in njen Varnostni svet. Veliko je bilo napisanega, veliko je bilo govora o tem po vsem svetu, toda ničesar ni bilo močnejšega in odločnejšega, kot izjave naših voditeljev in enodušno stališče vsega našega ljudstva, da smo pripravljeni z vsemi sredstvi braniti svoje koristi, se odločno upreti vsem krivičnim poizkusom izigravanja naših vekovnih pravic in si zagotoviti prav s pravilno rešitvijo tržaškega vprašanja mir na naših zahodnih mejah.

Pravzaprav je že smešno, kar počenjajo vladajoči krogi Italije z vsemi svojimi branžami neofašistov, informbirojevcev in krščanskih demokratov vse tja do Vatikana, ki so se prav ob problemu Trsta vsi znašli na eni in isti liniji prismojnih imperialističnih avantur in sovraštva do nas. Smešno v toliko, ker vedno in znova pozabljajo, da imajo prav z jugoslovanskim ljudstvom bridke izkušnje, ki so precej nasprotne njihovemu sedanjemu petelinjenju in rožljanju z orožjem. Vsa zadeva pa neha biti smešna, če pomislimo, da bi ti brezglavi in le s strahopetnostjo in nadutostjo obdarovani „junaki“ poizkušali vendarle pahniti v vojno svoje ljudstvo, ki je potrebno vsega drugega preje, kot pa ravno vojne. Toda odločne izjave naših voditeljev in enotnost naših narodov, so jim že zdaj nagnale ne malo strahu v kosti, tako,

Predsednik Izvršnega sveta LRS tov. Miha Marinko med govorom na velikem predvolilnem zborovanju in manifestaciji za Trst, ki je bila v nedeljo 18. oktobra na Cankarjevem trgu

da so kljub svojemu še sicer nezmanjšanemu apetit, vendarle nekoliko pohlevnejši.

Odločnost Jugoslavije v problemu Trsta je tudi ponovno dvignila njen ugled v svetu in ogromna večina svetovne javnosti z naklonjenostjo spremlja borbo jugoslovanskega ljudstva, ki ni naprodaj nikomur in nikoli. Vladi Anglije in Združenih držav sta se znašli v precejšnjih škripcih zaradi te svoje enostranske in krivične odločitve, s katero nekdanjemu sovražniku in premagancu dajejo koncesije na račun svojega zaveznika in prijatelja. Zgodovina bo še osvetlila to „mešetarstvo“ potezo Zapadne imperialistične diplomacije in jo kot že zdaj, tudi obsodila. Nas prav nič ne zanimajo razna politična ozadja in interesi! Za nas so važni samo naši interesi, ki so imeli in bodo imeli en sam namen: ohranitev miru na svetu in utrjevanje prijateljskih odnosov med narodi. Nikdar pa ne bomo nikomur dovolili, najmanj italijanskim „nosilcem 2000 letne kulture“, s katerimi bi pravzaprav imeli le mi poravnati še marsikak nepozaben račun, da bi si lastil naše ozemlje in igral z našimi pravicami. Jugoslavija je pokazala dovolj pripravljenosti in tudi predložila nekaj predlogov za rešitev. Tržaškega vprašanja. Toda vse je naletelo na gluha ušesa, za povračilo pa smo dobili že kar smešne in otročje zahteve po coni B, stari meji, Reki, Zadru in Boki Kotorski ter grožnje z orožjem. Tukaj pa se vse neha. Naše zahteve so omejene le na cono A, kjer izvzemši Trsta, živi strnjeno naš slovenski živelj. Smo kdaj postavljali zahteve po Beneški Sloveniji, kjer so še vedno tisoči Slovencev oropani slehernih narodnostnih pravic, po Gorici ali mor-da po Neaplju, saj bi kot zmagovalci bili upravičeni, čeprav s tem ne bi bila plačana vsa nedolžna kri, ki so jo prelili naši narodi pod okupacijo po-

divjanih fašistov. Naj bi mar zahtevali naše meje tam, kjer je zadnji grob za svobodo padlega slovenskega borca?

Naj ne pozabijo vsi in zlasti pohlepni italijanski vladujoči krogi, da nismo več stara Jugoslavija, temveč nova in močna socialistična Jugoslavija delovnega ljudstva, ki si je znalo priboriti svobodo in jo bo znalo tudi braniti, če bi bilo potreba. Naj ne pozabijo na Zapadu, da nismo več samo drobiž, ki ga velesile brezčutno menjavajo pri svojih kupčijah, temveč, da smo svoboden enakopraven narod, ki se ne bo nikdar izneveril svojim idealom, za katere se je boril. In nazadnje naj ne pozabijo tudi na Vzhodu, da smo se na svoji sicer težki toda zmagoviti poti že naučili razlikovati prijateljstvo od zahrbtnosti in pomoč od suženjstva.

Zato nikdar ne bomo privolili v nikakršno krivično rešitev Trsta in cone A in naše odločno stališče glede tega je že dokazalo vse naše ljudstvo. Naj ga dokažemo še drugače? Upajmo, da so uvideli zapadni diplomati svojo zmoto in da bomo v borbi za svoje pravice ob podpori vsega naprednega sveta dosegli sprejemljivo rešitev Tržaškega problema in s tem zagotovitev miru v tem delu sveta. Nikdar in nikoli pa ne bomo dovolili, da bi Trst postal odskočna deska pohlepne italijanske volkulje za Balkan, volkulje, ki ima vse lastnosti hijene. Naj ne računa s papeževimi blagoslovi in fašističnimi fantalini, ki so jim tepeni generali zmešali vročične glave, da bi pozabili na lačne trebuhe, temveč naj računajo z jugoslovanskimi narodi, ki so enotni, odločni in močni, kot še nikdar poprej, trdno in zvesto strnjeni okoli svojega vodstva s tovarišem Titom na čelu in vedno pripravljeni braniti svoje pravice.

VII. REDNO ZASEDANJE DS

Na svojem VII. rednem zasedanju dne 15. okt. 1953 je imel DS Železarne sledeči dnevni red: 1. poročilo o planu, 2. poročilo o kapitalni izgradnji (tanka pločevina), 3. razno. K temu je še dodatno sprejel točko o časopisni objavi razprave na okrajnem Zboru proizvajalcev.

V prvi točki dnevnega reda je **predsednik UO tov. Jasnič Dante** podal

POROČILO O DELU UO,

ki je imel v zadnjem času 5 rednih in eno izredno sejo. Na teh sejah je obravnaval vrsto važnih problemov, kot potrebo po povečanju kapacitete tovarniških elektro-central, ki proizvajajo samo 55 milijonov KW namesto potrebnih 100 milijonov KW, nujnost preusmeritve vzgajanja kadrov v naši MIS na metalurške poklice in potrebo po po-jačanju higiensko-tehnične zaštite dela, za kar je sestavljena posebna komisija. Nadalje je tov. Jasnič navedel v poročilu še delo komisije za novi tarifni pravilnik, sklep UO o nabavi novega avtobusa v TAM, nujnost rekonstrukcije visoke peči I,

s čemer se bo njena kapaciteta znatno dvignila in razpravljanje o ustanovitvi mojstrske šole, ki bi naj trajala 2 leti. UO je uvidel tudi potrebo po ustanovitvi posebnega biroja za napredek proizvodnje, s čemer bo se našle vse možnosti za povečanje narodnega dohodka. Ob koncu je tov. Jasnič še opozoril, da naj se obvesti razna društva in ustanove, da Železarna nima nikakih sredstev za podpore in da UO take pošte, ki jo je vsak dan ogromno, ne bo več reševal.

Po poročilu o delu UO se je razvila diskusija, v kateri se je obravnavalo predvsem vprašanje nove mojstrske šole.

Nato je glavni direktor tovariš Ropret Viktor podal

POROČILO O IZVRŠITVI PLANA

Znižanje proizvodnje v septembru je zmanjšalo naskok, ki smo ga imeli v I. polletju za 2% in napeti bo treba vse sile, da to prednost obdržimo.

Res je, da je bila vrsta objektivnih vzrokov zato, kot defekti na plavžih in drugod, pomanjka-

nje energije, materiala, delovne sile itd., res pa je tudi, da je zato kriva vrsta nepotrebnih subjektivnih razlogov. Eden teh so takozvani „repi“. Samo pri vojaških naročilih je od 370 pogodb 151 neizdobavljenih, kot je razvidno iz naslednjega pregleda:

Javornik I in žične valjarne:

I. kvartal	pogodb 32	neizdobavljenih 16
II. kvartal	pogodb 32	neizdobavljenih 18
III. kvartal	pogodb 45	neizdobavljenih 36

Pločevina in jeklovlek:

I. kvartal	pogodb 31	neizdobavljenih 12
II. kvartal	pogodb 62	neizdobavljenih 14
III. kvartal	pogodb 48	neizdobavljenih 27

Predelovalni obrati:

I. kvartal	pogodb 20	neizdobavljenih 2
II. kvartal	pogodb 55	neizdobavljenih 8
III. kvartal	pogodb 45	neizdobavljenih 18

Vzroki neizdobavljanja so večkratno valjanje, škart, izpad iz programa zaradi pozabljivosti priprave dela in javljanje o zalogi, ki je ni. Te probleme je treba najostreje obravnavati in do konca leta napeti vse sile, da bodo vsa vojaška naročila izdobavljena.

Glede reklamacij smo nekoliko na boljšem kot lani: v juliju jih je bilo 48, v avgustu 31 in v septembru 31. Tudi te je treba še nujno zmanjšati.

Zaradi vpoklicev na orožne vaje, ki znašajo v naši Železarni 5% na celotni stalež, je nujno nastal manjko delovne sile, zato je treba zaostri delovno disciplino, zmanjšati zastoje v obratih na minimum in upoštevati skrčenje dopustov. Z razumevanjem celotnega položaja in nemoteno proizvodnjo bomo najlepše podprli naše borce na meji, da bodo vedeli, da imajo oporo v nas.

Po poročilu glavnega direktorja se je razvila živahna diskusija. Predvsem se je obravnavalo vprašanje neizdobavljenih naročil, zlasti vojaških in vzroke za to. Kljub temu, da so v primerjavi z lanskim letom neizdobavljena naročila letos za 30% manjša, je vendarle to še pereč problem, ki mu je treba posvetiti v vseh obratih vso pažnjo in krivce zato tudi kaznovati. V diskusiji se je obravnavala tudi nujnost večje pažnje in strokovnosti pri posameznih napravah in strojih zaposlenih delavcev, saj morejo prav ti preprečiti številne okvare in defekte na njih in s tem tudi vse nepotrebne zastoje v proizvodnji.

Kot druga točka dnevnega reda je bilo

POROČILO KAPITALNE IZGRADNJE,

ki ga je podal **tov. ing. Gostiša** in obrazložil splošno situacijo tanke pločevine in kratek pregled del kapitalne izgradnje, ki smo jih do 1. oktobra realizirali 70%, od tega odpade na kapitalno izgradnjo 80%, na družbeni standard pa 45%. Navedel je vse težave, ki so nastale vsled pomanjkanja strokovnega kadra, fluktuacije delovne sile gradbenih

podjetij in težav z uvozom ter povzročile skrajšev del na najnujnejše objekte in večje ali manjše zaostanke in zastoje.

UO je bil predložen načrt modernizacije tanke pločevine, s katero se bo njena kapaciteta za 100% povečala. Načrti predvidevajo, da bo stara proga delala do konca tudi med graditvijo nove in bo pri zaključnih delih stala le 2 meseca. Produkcija se bo z modernizacijo zvečala od 18.000 na 40.000 ton pri skoro isti posadi, tako, da bo v enem letu plačana. Delno so nam po dolgi borbi odobreni tudi že krediti. V zvezi s to modernizacijo, ki bo zahtevala rešitev talnih peči v težki progi s postavitvijo nove Ignis peči, podaljšanje hale, regulacijo potočka, odstranitev dveh hiš, povečanje normativa tehničnega biroja, zagotovitev stanovanj dvem konstruktorjem, rezerviranje delavnic zgolj za to delo itd. je z ozirom na vse te probleme treba takoj in odločno pristopiti k delu. Do 1. oktobra 1954 bo obratovala še stara proga, od 1. 10. do 1. 12. 1954 bi stala, s 1. 12. pa bi nova proga šla v poizkusno obratovanje in po enomesečnem obratovanju prešla v redno obratovanje. Idejna rešitev vseh novih objektov, kot higijene itd. je že izdelana, oprema v glavnem izvršena in dobavljena, pristopiti je treba samo k delu.

Po tem poročilu je diskusija pokazala vso pomembnost in nujnost modernizacije tanke pločevine, ki mora 1. 1. 1955 v normalno obratovanje.

Nato je DS obravnaval razpravo Zbora proizvajalcev, ki je bila objavljena v „Gorenjskem glasniku“, kjer se navaja, da Železarna Jesenice vsak mesec utaji 57 milijonov dinarjev in s tem prikrajša skupnost. Člani DS so to obsodili kot kleveto in povdarili, da vsak lahko pregleda poslovanje našega podjetja in se prepriča o njegovi pravilnosti in poštenosti. Člani zbora proizvajalcev iz naše Železarne naj to zadevo razčistijo in zahtevajo pojasnila.

Nato je DS še obravnaval razne druge stvari, kot pritožbo tov. Cuznarja in Robiča zaradi disciplinske kazni, ki sta jo dobila vsled malomarnosti pri upravljanju službe in nujnost zastavitve vseh sil, da se v teh zadnjih mesecih plan proizvodnje doseže in preseže. Ob koncu je DS še poslal resolucijo maršalu Jugoslavije Josipu Brozu Titu v zvezi s krivično odločbo anglo-amerikancev glede Trsta.

SKLEPI SPREJETI NA VII. ZASEDANJU DS:

1. Delavski svet je sprejel poročilo o izvršitvi plana za september in pregled plana od januarja do septembra 1953, ki ga je podal predsednik UO in glavni direktor.

2. Upravni odbor se zadolži, da sestavi predlog za osnovanje delovodske šole in ga predloži v razpravljanje DS.

3. Neizdobavljene količine, tkzv. „repi“ se odpravijo do konca leta odn. se zmanjšajo na minimum.

4. Za izvedbo plana proizvodnje, kakor za utemeljitev nastalih okvar in izvedbo disciplinskih kazni je zadolžena operativa.

5. Začasno se ustavijo redni dopusti. Dovoljujejo se samo izredni ob nujnih slučajih (smrt, rojstvo itd.).

6. Modernizacija tanke pločevine se izvede po situaciji in planu kot ga je predlagala kapitalna izgradnja Delavskemu svetu.

7. Kapitalna izgradnja mora paziti na to, da bodo vzdrževalni obrati na Javorniku v prvi vrsti

izvrševali potrebno vzdrževanje, nakar se jih obremenijo z deli za kapitalno izgradnjo.

8. Pritožba tov. Cuznarja Alojza in Robiča Janeza proti disciplinski odločbi se odkloni in ostane v veljavi sodba disciplinske sodišča ŽJ.

9. Delavski svet zahteva pojasnilo na Zboru proizvajalcev OLO Radovljica glede objave v časopisu „Gorenjski glas“, češ, da Železarna mesečno utaji 57 milijonov din in s tem prikrajša skupnost za isto vsoto.

REZULTATI NAŠE PROIZVODNJE

za mesec september 1953

Izvršitev družbenega plana za september 1953
Skupna proizvodnja

Obrat:	Indeks izvršitve v %	
	Družbeni plan količina	Definitiv. plan količina
Plavž	94.0	94.0
Martinarna	110.1	100.0
Elektro peč	98.8	96.0
Skupaj	104.0	98.0
Težka proga	86.6	86.5
Lahka proga	98.0	104.0
Žična valjarna	73.3	103.1
Valjarna 2400	90.0	90.0
Valjarna 2200	104.6	108.7
Valjarna 1300	71.0	126.0
Jeklovlek	102.0	93.1
Skupaj	87.5	95.6
Hladna valjarna	89.7	77.0
Žičarna	121.1	139.0
Vzmeti	38.2	38.2
Žebljarna	154.0	102.5
Cevarna	107.7	102.0
Varilna žica	173.9	102.2
Skupaj	117.1	111.0
Siva livarna	108.1	108.1
Jeklo livarna	89.8	103.8
Skupaj	105.1	107.1
Opekarna	100.6	92.6
Železarna skupaj:	98.0	97.7

Družbeni plan	po količini	98.0%
	po vrednosti	96.5%
Definitivni plan	po količini	97.7%
	po vrednosti	98.8%

Izvršitev družbenega plana za september 1953
Blagovna proizvodnja

Obrat:	Indeks izvršitve v %	
	Družbeni plan količina	Definitiv. plan količina
Plavž	—	—
Martinarna	—	—
Elektro peč	—	—
Težka proga	324.0	149.8
Lahka proga	56.0	56.0
Žična valjarna	188.0	63.9
Valjarna 2400	97.8	97.8
Valjarna 2200	107.6	113.0
Valjarna 1300	71.0	126.0
Jeklovlek	102.0	93.1
Skupaj	78.5	92.3
Hladna valjarna	89.7	77.0
Žičarna	108.0	202.8
Vzmeti	38.2	38.2
Žebljarna	154.0	102.5
Cevarna	107.7	102.1
Varilna žica	173.9	102.2
Skupaj	112.0	114.9
Siva livarna	—	—
Jeklo livarna	48.4	48.4
Skupaj	48.4	48.4
Opekarna	87.5	87.5
Železarna skupaj:	84.6	96.1

Družbeni plan	po količini	84.6%
	po vrednosti	86.6%
Definitivni plan	po količini	96.1%
	po vrednosti	96.6%

5. NOVEMBRA vsi na volitve!

Izvršitev družb. plana za januar—september 1953
Skupna proizvodnja

Obrat:	Indeks izvršitve v %		
	Letni družb. plan količina	Družb. pl. jan.—sept. količina	Definitivni družb. plan količina
Plavž	79.0	99.7	98.1
Martinarna	79.3	104.1	102.2
Elektro peč	73.0	97.3	95.3
Skupaj	79.2	103.0	101.1
Težka proga	78.1	104.3	103.0
Lahka proga	76.5	103.8	109.0
Žična valjarna	81.4	111.1	98.0
Valjarna 2400	68.2	95.5	104.0
Valjarna 2200	82.3	102.1	104.6
Valjarna 1300	80.0	108.5	107.0
Jeklovlek	72.9	97.1	96.1
Skupaj	77.0	104.0	103.5
Hladna valjarna	81.0	112.9	110.0
Žičarna	82.0	117.5	111.1
Vzmeti	68.7	91.8	89.6
Žebeljarna	110.0	147.0	117.0
Cevarna	82.0	111.0	107.5
Varilna žica	104.2	140.5	105.0
Skupaj	88.0	119.0	110.1
Siva livarna	78.9	105.0	104.0
Jeklo livarna	81.9	109.1	113.1
Skupaj	79.4	106.0	105.1
Opekarna	81.2	105.0	101.3
Železarna skupaj:	78.8	104.0	102.5

Letni družbeni plan	po količini	78.8%
	po vrednosti	78.8%
Družb. plan januar—sept.	po količini	104.0%
	po vrednosti	105.0%
Definitivni plan	po količini	102.5%
	po vrednosti	103.5%

Izvršitev družb. plana za januar—september 1953
Blagovna proizvodnja

Obrat:	Indeks izvršitve v %		
	Letni družb. plan količina	Družb. pl. jan.—sept. količina	Definitivni družb. plan količina
Plavž	—	—	—
Martinarna	—	—	—
Elektro peč	—	—	—
Težka proga	97.4	144.1	96.4
Lahka proga	68.8	112.5	103.1
Žična valjarna	83.1	116.0	105.5
Valjarna 2400	68.8	95.8	106.2
Valjarna 2200	84.7	103.0	106.5
Valjarna 1300	80.0	108.5	107.0
Jeklovlek	72.9	97.1	96.1
Skupaj	75.4	107.0	104.8
Hladna valjarna	81.0	112.9	110.0
Žičarna	75.3	101.0	112.9
Vzmeti	68.7	91.8	89.6
Žebeljarna	110.0	147.0	117.0
Cevarna	82.0	111.0	107.5
Varilna žica	104.2	140.5	105.0
Skupaj	84.1	111.2	110.5
Siva livarna	—	—	—
Jeklo livarna	43.2	57.4	57.6
Skupaj	43.2	57.4	57.6
Opekarna	82.7	116.2	116.2
Železarna skupaj:	77.5	108.5	106.8

Letni družbeni plan	po količini	77.5%
	po vrednosti	77.6%
Družb. plan januar—sept.	po količini	108.5%
	po vrednosti	108.1%
Definitivni plan	po količini	106.8%
	po vrednosti	105.8%

Delavci - proizvajalci!

glasujte 5. novembra za najboljše kandidate, ki vas
bodo znali zastopati v zboru proizvajalcev!

OB NOVEMBERSKIH VOLITVAH

V vsej naši domovini se delovno ljudstvo živo pripravlja na predstoječe volitve v novembru, na volitve v Zvezni zbor Ljudske skupščine FLRJ in Zvezni zbor proizvajalcev, v republiški zbor Ljudske skupščine in Republiški zbor proizvajalcev ter v zbor proizvajalcev okraja. Številna zborovanja proizvajalcev in zbori volivcev, na katerih se postavljajo kandidati za nove zvezne, republiške in okrajne organe, so v teku in tako smo v naši Železarni, kakor tudi na področju mesta Jesenice, v mesecu oktobru s postavljanjem kandidatov že zaključili. Zdaj si še oglejmo sam potek volitev v novembru.

KAKŠNE SO NOVOSTI V VOLILNEM SISTEMU?

Po ustavnem zakonu, sprejetem v začetku letošnjega leta v Zvezni in republiški skupščini, se skladno z razvojem naše ljudske demokracije in družbene ureditve postavlja nov organ zvezni in republiški zbor proizvajalcev, ki je sestavljen iz neposrednih proizvajalcev, ki bo skupno z ljudsko skupščino odločal in sklepal v našem gospodarskem življenju. Skladno s tem so nastale tudi določene spremembe v samem volilnem sistemu.

Zvezna kakor tudi republiška skupščina sta sestavljeni iz dveh domov: zveznega oziroma republiškega zbora in zbora proizvajalcev. V zvezni oz. republiški zbor volijo poslance splošno vsi državljani z volilno pravico, v zbor proizvajalcev pa volijo poslance vsi neposredni proizvajalci v proizvodnji, prevozništvu in trgovini. Do zdaj so se kandidati za poslance postavljali s strani družbenih ali političnih organizacij, po novem načinu pa se kandidature postavljajo na zborih volivcev oz. zbora proizvajalcev. Glasovalo se bo tudi z glasovnicami in ne več s kroglicami, kar pomeni korak k demokratizaciji volilnega sistema in popolni svobodi volivca, to je k tajnosti volitev.

Izvršile se bodo tudi volitve v okrajne in mestne zbore proizvajalcev, ki so od lani že obstojali poleg okrajnega zbora. Lani je bil okrajni zbor proizvajalcev izvoljen posredno iz delavskih svetov podjetij in delegatov, in čeprav mu še ni potekel mandatni rok, so zaradi izenačitve celotnega sistema letos potrebne še neposredne volitve okrajnega zbora proizvajalcev, kar pomeni, da bodo proizvajalci direktno volili na svojih voliščih svoj okrajni zbor proizvajalcev.

Po vsem tem bomo torej letos volili v 5 organov: v Zvezni in republiški zbor, v Zvezni in republiški zbor proizvajalcev ter okrajni zbor proizvajalcev.

VOLITVE ZA ZVEZNO LJUDSKO SKUPŠČINO

V Zvezni zbor Ljudske skupščine FLRJ se voli po 1 poslanec na 60.000 prebivalcev, v vsej državi 282 poslancev od tega v Sloveniji 24. Okraj Radovljica predstavlja eno volilno enoto po številu svojega prebivalstva in voli 1 poslanca.

V Zvezni zbor proizvajalcev se voli 202 poslancev oziroma 1 poslanec na 70.000 proizvajalcev, in sicer v dveh skupinah. I. skupina predstavlja industrijo, trgovino in obrt (skupaj z gradbeništvo, prometom, gozdarstvom in komunalno dejavnostjo), II. skupina pa kmetijstvo. Število poslancev v vsaki skupini je določeno po vrednosti in z razmerjem družbenega produkta, kot ga posamezna skupina ustvarja. Na podlagi tega v našem okraju voli I. skupina 1 poslanca, v II. skupini pa so radovljiški, kranjski in vsi primorski okraji združeni v eno volilno enoto in volijo 1 poslanca v zvezni zbor proizvajalcev.

VOLITVE V LJUDSKO SKUPŠČINO LRS

V republiški zbor se voli na 12.000 prebivalcev 1 poslanec, skupaj 122 poslancev. Naš okraj voli 4 poslance in je razdeljen v 4 volilne enote. I. volilna enota obsega občine Kranjska gora, Dovje-Mojstrana, Gorje in Žirovnica, II. volilna enota obsega mestno občino Jesenice, III. volilna enota obsega občine Begunje, Radovljica, Črtnivec, Podnart, Kropa in IV. volilna enota obsega občine Bled, Boh. Bistrica in Srednja vas.

Za republiški zbor proizvajalcev je razdelitev poslanskih mest izvršena na istih principih kot za zvezni zbor proizvajalcev, tako, da I. skupina voli v okraju Radovljica 3 poslance (1 Železarna Jesenice, 1 ostali del Jesenic, 1 ostali okraj), II. skupina pa je sestavljena iz radovljiškega, kranjskega in tolminskega okraja v eno volilno enoto, ki voli 1 poslanca. Republiški zbor proizvajalcev bo skupno štel 72 poslancev.

VOLITVE V ZBOR PROIZVAJALCEV OLO RADOVLJICA

Volitve v okrajni zbor proizvajalcev bodo za I. skupino industrije, trgovine in obrti v četrtek, 5. novembra 1953, za II. skupino kmetijstva pa v nedeljo, 8. novembra 1953. Prva skupina voli na podlagi 94,38% udeležbe na družbenem produktu 38 odbornikov, druga skupina pa z 5,62% udeležbe na družbenem produktu 2 odbornika, torej skupaj 40 odbornikov. Na podlagi tega se okraj razdeli v 25 volilnih enot, od katerih je za samo Železarno:

14. volilna enota: plavž, martinarna, staro železo in žična valjarna; voli 3 odbornike —

od sledečih kandidatov, ki so dobili na zborih proizvajalcev potrebno enotretjinsko večino glasov in katerih kandidature je potrdilo okrajno sodišče:

- ✓ ing. Pahor Alojz
- ✓ Globočnik Franc
- ✓ Grošelj Anton
- Torkar Henrik
- Bevc Martin
- Zalokar Andrej

15. volilna enota: laboratorij, kapitalna, nabavni, nadzorna služba, gasilci, delovna varnost, delavska preskrba, tajništvo, direkcija, priprava dela, OZOD, prodaja, knjigovodstvo, mezdni urad, personala, MIŠ, garaža in komunalni oddelek; voli 2 odbornika od sledečih kandidatov:

- ✓ Jasnič Dante
- ✓ Knaflič Bogdan
- ✓ Židan Anton
- ✓ Eberle Avgust
- ✓ Verdnik Janko

16. volilna enota: opekarna, varilna žica, elektroenergija, gradbeni oddelek; voli 2 odbornika od sledečih kandidatov:

- ✓ Hutar Jože
- Pogačar Tine
- Terseglav Jože
- Dečman Anton
- Režek Jože
- Pogorelec Franc
- Svetina Ciril

17. volilna enota: jeklovlek, predelovalni obrati, hladna valjarna in promet; voli 3 odbornike od sledečih kandidatov:

- ✓ Knific Mirko
- ✓ Rev Stane
- Lenar Jože
- Rozman Mirko
- Krmelj Slavko
- ✓ Soklič Marjan
- Ambrožič Jakob
- Markelj Anton
- Skumavc Janez

18. volilna enota: livarna, elektro-delavnica, mehanična strugarna in konstrukcijska; voli 2 odbornika od sledečih kandidatov:

- Rožič Andrej
- ✓ Kobentar Bine
- ✓ Berlisk Slavan
- ✓ Brun Viktor
- Šušteršič Alojz

19. volilna enota: vsi obrati na Javorniku; voli 4 odbornike od sledečih kandidatov:

- ✓ Pesjak Daniel
- ✓ Bratanič Stane
- ✓ Traven Franc
- ✓ Hribernik Avgust
- ✓ Tušar Ivan
- ✓ Kocjančič Stanko
- ✓ Medvešek Ivan
- ✓ Kristan Franc
- ✓ Pintar Rado

Tvoja državljanska dolžnost je, da kot neposredni proizvajalec izvoliš najboljše kandidate, ki nas bodo zastopali v Okrajnem zboru proizvajalcev!

VOLITVE V ZVEZNI IN REPUBLIŠKI ZBOR

bodo 22. novembra 1953, volitve v zvezni in republiški zbor proizvajalcev pa od 22. do 28. novembra 1953.

V republiški zbor proizvajalcev kandidirata sledeča kandidata, ki zastopata I. volilno enoto Železarno Jesenice:

Ščavničar Ivo
Knaflič Bogdan

V II. volilni enoti Valjarna Javornik in ostalo področje mesta Jesenice pa brez sokandidata kandidira:

Labura Zvone

V zvezni zbor proizvajalcev pa brez sokandidata kandidira za okraj Radovljica:

Arh Franc

Točnejša navodila bodo še objavljena, volilne enote pa bodo razdeljene po dosedanjih običajnih razdelitvah, oziroma po približni razdelitvi dosedanjih območij zborovanj proizvajalcev oziroma zborov volivcev. Točen način volitev z glasovnicami bo tudi še pravočasno javljen.

Letošnje novembrske volitve v Zvezni in republiški zbor, v Zvezni in republiški zbor proizvajalcev ter v okrajni zbor proizvajalcev so važen in pomemben dogodek v utrjevanju in razvijanju naše socialistične graditve in ljudske demokracije. Delovno ljudstvo naše socialistične domovine bo z njimi odločno potrdilo dosedanje revolucionarno pot delavskega razreda, ponovno manifestiralo bratstvo in edinstvo jugoslovanskih narodov in pokazalo odločno voljo nadaljevati svojo začrtano pot pri graditvi resnične socialistične države, lepše bodočnosti in miru na svetu.

Letošnje novembrske volitve paadejo tik pred državni praznik 29. november, ki bo letos predstavljal deseto obletnico rojstva naše FLRJ. Deset let, ki so jih jugoslovanski narodi prehodili ramo ob rami skozi vse napore osvobodilne borbe, skozi težka leta obnove in petletne graditve do prvih sadov truda, teh deset let, katerih veličastno pot ni mogla zavreti niti fašistična in nacistična soldateska, niti izdajalska zarota informbirojskega bloka s SZ na čelu, niti vsa domača in tuja klerikalna reakcija in niti vse antisocialistične sile Zapada, teh deset let so garant nadaljnjega razvoja in krepitev socializma pri nas in v svetu. Novembrske volitve bodo potrditev pravilnosti dosedanje poti jugoslovanskih narodov in izhodiščna točka novih uspehov in zmag delovnega ljudstva socialistične Jugoslavije.

5. november naj bo dokaz, moči
in enotnosti delavskega razreda!

Če še ne veš,

lahko izveš . . .

KAJ JE POLPROIZVOD, MEDFAZNI PROIZVOD IN KAJ JE SUROVINA?

Surovina je prirodna materija, ki ji je že dodano neko opravljeno delo in je namenjena za nadaljnjo reprodukcijo (predelavo). Na primer: ruda je v zemlji prirodna materija. Z izkopom in prevozom do topilnice ji je že v gotovi količini dodano človeško delo izkopavanja in prevoza, s čemer je ta materija postala surovina za nadaljnjo predelavo v topilnici.

Pri nadaljnji predelavi postane surovina često polproizvod (polfabrikat) ali pa medfazni proizvod. Razmejitev med tema dvema pojmom ni nikoli strogo ločena.

Polproizvod (polfabrikat) se v praksi naziva tisti proizvod, ki je sicer robni (blagovni) proizvod, toda ga nabavljajo samo proizvajalci z namenom nadaljnje predelave ali z namenom ugrajevanja v nov proizvod.

Polproizvod lahko ponovno preide v proizvodnjo in iz njega nastane prav tako spet nov polproizvod, ki se pa seveda nanaša na neki drugi končni proizvod, kot pa se je lahko nanašal v svoji prejšnji polproizvodni obliki. Na primer: iz surovega železa kot polproizvoda dobimo SM jeklo; SM jeklo je polproizvod v odnosu na valjano jeklo, saj ga proizvajamo iz SM jekla; valjano jeklo (začetno valjanje) je polproizvod v odnosu na valjano žico, ki jo dobimo v končni fazi valjanja; valjana žica je polproizvod v odnosu na vlečeno žico itd. Ker torej en proizvod lahko preide v več medfaz (stopenj) predelave od surovine do končnega proizvoda, nazivamo ta regulat dejavnosti **medfazni proizvod**.

KAJ JE OSNOVNA, POMOŽNA IN SPOREDNA DEJAVNOST?

Besede „osnovna, pomožna in sporedna dejavnost“ so vzete iz prakse knjigovodstvenih predpisov. Porazdelitev poedinih vrst proizvodnje je izražena v osnovni, pomožni ali sporedni proizvodnji in to ne toliko po ekonomskih in tehničnih karakteristikah proizvodnje, kakor le po načinu obračuna proizvodnih stroškov.

V naši železarni so na primer **osnovna dejavnost** vsi tisti posli, ki so po posameznih obratih potrebni za izdelavo proizvodov jekla, torej posli, ki so neposredno potrebni za proizvodnjo teh proizvodov. Stroški za to izdelavo se delijo po teh obratih, a znotraj posameznega obrata obremenjujejo v njih izdelane proizvode.

Poleg neposrednih poslov za proizvodnjo proizvodov jekla, pa obstoje še drugi posli, ki niso direktno vezani s proizvodom, vendar bi brez teh ne mogli proizvajati proizvode jekla. Tako je za

proizvodnjo jekla potrebno orodje, ki ga Železarna sama izdeluje v lastnih orodjarnah, potrebno je vzdrževanje strojev in naprav potom lastnih mehaničnih delavnic itd. V teh obratih in oddelkih je delavnost **pomožna** v odnosu na samo proizvodnjo proizvodov jekla. Zato stroški te pomožne dejavnosti bremenijo proizvodne obrate, **proizvodne** glavne dejavnosti, torej osnovne dejavnosti.

Železarna pa ima tudi dejavnosti, ki so neodvisne od glavne dejavnosti, kot je to komunala (restavracije, stanovanjske zgradbe itd.). Te je popolnoma neodvisna od proizvodnje jekla, širiti in razvijati pa se more samo do gotove meje in sicer kolikor dopušča osnovna dejavnost. V tem primeru pa govorimo o **sporedni** dejavnosti Železarne.

KAJ JE RACIONALIZACIJA?

Racionalizacija je eden pojmov, ki so vezani na organizacijo dela, o katerem se je in se še mnogo govori, toda mišljenja o njem so še vedno v osnovi različna. Zelo razširjeno je mnenje, ki istoveti „racionalizacijo“ s pojmom „nauka o organizaciji dela“, zlasti v Nemčiji, kjer je „nauk o organizaciji dela“ isto kot „racionalizacija“. Nasprotna od tega pa so mišljenja, ki ta dva pojma razlikujejo enega od drugega.

Ne glede na ta spor, vendar pojem racionalizacije smatramo in obravnavamo kot popolnoma samostojen pojem. Če ga vzamemo v najširšem smislu pomena, označuje ustvarjanje nekaj razumnega (ratio = razum). To nekaj pa običajno ni nekaj popolnoma novega (ker bi to potem bila iznajdba, izum), ampak je že prej nekaj obstajalo, kar verjetno ni bilo „nerazumljivo“.

Zato je torej racionalizacija vnašanje nekaj razumljivejšega (novega) v do tedaj že obstoječe dejstvo. Predpostavka je torej, da je že prej nekaj obstajalo, toda manj „razumljivo“ (manj racionalno).

Kje pa naj se odraža to „razumljivejše“ (racionalnejše) v podjetju? Na vsak način v ekonomskih rezultatih podjetja, torej v odredeni rentabilnosti in proizvodnosti podjetja. Po vsem tem se torej za racionalizacijo v gospodarskem podjetju smatra vsako podvzeto mero, ki povečava ekonomičnost, ali vsako podvzeto mero, ki povečava proizvodnost brez zmanjšanja ekonomičnosti; ali povečava rentabilnost brez zmanjšanja ekonomičnosti in proizvodnosti.

KAJ JE DOHODEK?

„Del viška vrednosti kapitalist potroši kot dohodek za sebe, drugi del pa uporabi kot kapital, torej istega akumulira“ (Marx: „Kapital“). Zato se v kapitalizmu deli novo ustvarjena vrednost v

najemnino in višek vrednosti, katerega del prejema delavski razred, drugi del pa kapitalistični razred. Višek vrednosti pa se nadalje razdeli na **dohodek**, kot fond individualne (osebne) potrošnje kapitalističnega razreda in akumulacijo namenjeno za reprodukcijo.

V socialistični družbi pa je to drugače. Ves družbeni proizvod kot novoustvarjena vrednost je **dohodek**. Na osnovi tega moramo, če hočemo v podjetju priti do izračuna višine dohodka, odbiti vse vrednosti reprodukcije (vrednost potrošenega materiala in amortizacijo) od bruto proizvoda. Dohodek, gledan s stališča posameznika — neposrednega proizvajalca, je torej enak dohodku od proizvodnje, gledanem s stališča celotne družbe. Z drugimi besedami, dohodek delavca — neposrednega proizvajalca se sestoji iz dela, ki ga predstavlja njegova plača, iz dela, ki gre v razširjeno reprodukcijo in iz dela, ki se odreja v družbene fonde. Del, namenjen reprodukciji, postaja del narodne imovine, del, namenjen družbenim fondom, pa se troši za dvig standarda in kulture družbe.

KAJ JE UPRAVLJANJE IN KAJ VODENJE PODJETJA?

V kapitalističnih podjetjih sta se v zadnjem času jasno izkristalizirala dva pojma: upravljanje (administracija) in vodenje (management). Osnova, kot jo uporablja večina, se za ta dva pojma izvaja sledeče:

Upravljanje pomeni odločevati o glavnih nalogah podjetja, ki so bistvo za končni efekt v podjetju, torej odločevati načelno o proizvodnji, njenem sistemu, tržišču itd. To vse so ukrepi, ki se postavljajo v naprej za več mesecev ali celo za leto dni. Razlika od tega je **voditi**, kar pomeni podvzemati konkretne mere v cilju posredovanja konkretnih načelnih sklepov upravljanja, torej organizirati izvršitev proizvodnje, organizirati ko-

mercialno, finančno poslovanje itd. Organi upravljanja v kapitalističnem podjetju so upravni odbor ali predsedstvo, ki je odločilni faktor v poslovni politiki podjetja, organi vodenja pa so uradniki podjetja.

Pri nas se v fazi administrativnega socializma ni polagalo posebne važnosti na razliko med upravljanjem in vodenjem podjetja. Vse mere, ki jih je v podjetju podvzemal direktor s svojimi organi so bile v glavnem mere vodenja podjetja in te so se podvzemale po direktivah od zgoraj, ki so predstavljale smer vodenja v svoji osnovi. Sicer pa so bili tudi organi, ki so dajali te direktive le administrativno-operativna vodstva. Celo ministrstva, ki so dajala direktive tem administrativno-operativnim vodstvom, so dajala le precizne direktive vodenja, tako, da so bila tudi ta le organi vodstva. Mere upravljanja v tem razdobju je predstavljal **plan**. Centralistično postavljen plan je vseboval materialne in finančne obveze, razdeljene vse do podjetja. Preko teh obvez niso bile potrebne nobene dopolnilne mere upravljanja, saj so predstavljale samo vse potrebne mere vodenja s ciljem izpolnjevanja planskih obvez.

V razdobju svobodnega upravljanja podjetij po delovnih kolektivih pa prihaja do izraza razlika med pojmom upravljanja in vodenja. Plan podjetja se ne postavlja več centralistično, temveč ga postavlja sam kolektiv, preko svojega DS in UO v okviru proporcij družbenega plana. V bistvu se potom postavitve lastnega plana podjetja izvajajo vse značajne mere upravljanja. Potek izvrševanja plana se izpopolnjuje z načelnimi odločbami DS in UO, s katerimi se rešujejo bitne ekonomske naloge podjetja. Vse te **načelne** odločitve predstavljajo **mere upravljanja**. Na osnovi teh direktor in njegovi organi podvzemajo konkretne operativne mere s ciljem izvršitve načelnih sklepov upravljanja. Celota vseh teh **operativnih** mer direktorja podjetja in njegovih organov pa predstavljajo **mere vodenja** podjetja.

3. OKTOBRA SO V OKVIRU 23-LETNICE OBSTOJA VALJARNE TANKE PLOČEVINE NA JAVORNIKU ODKRILI LEPO SPOMINSKO PLOŠČO 40 BORCEM PADLIM V NOV. Na slovesnosti odkritja spominske plošče padlim valjavcem je sodelovala godba na pihala in pevski zbor javorniške „Svobode“ udeležilo pa se je tudi veliko število delavcev in javorniškega prebivalstva.

Foto: France Torkar

Mi in ves svet smo stopili v novo zgodovinsko dobo in vrnitve ni več. Tu, v njej, se moramo boriti in biti boj do konca. Toda na naših viharjih tleh se v vrtincu borita dve slabi in dve dobri stvari tega sveta. Nam ni bilo prizaneseno z nobeno težavo, deležni pa smo bili tudi vseh radosti.

„ZA PESEM USTVARJENO POKOLENJE“

Biti tako več let na areni, pod napetimi pogledi sovražnikov in prijateljev, največkrat pa zlohotnih kritikastrov, biti v položaju, da vsako preglasno besedo ali šepet, hitro ali počasno kretnjo zlobno tolmačijo kot surovost ali slabost, igrati to mučno in zamotano dramo, dve, tri desetletja, nenehoma pa pričakovati zahrbtne udarce izza kulis in iz preveč zainteresiranega gledališča... Ne, ni važno, ali je to lahko in prijetno ali ne, dokazuje pa, da to vlogo lahko odigramo. Igramo jo pravzaprav zase, za Jugoslavijo. Ta vloga pa je tudi del svetovnega dogajanja, ker smo njegov del, v središču in središče vseh nasprotij.

Jugoslovanska bitka je del svetovne bitke. Vendar pa je jugoslovanska bitka: po obliki — kako se razvija in kako se v njej zbirajo in bore sile. S tem, da smo del in vozle svetovnih vozlov pa naša bitka presega okvire naše dežele.

Z našimi silami in našo mislijo se bije nova neslutena bitka, in ves svet napeto spremlja njen izid. Če se bo le ena — naša — revolucija končala v siju nove demokracije, bo lahko tudi opojna ideja revolucije znova zažarela. Če se bo le v eni — naši — deželi delovnim ljudem posrečilo dejansko obdržati blast v rokah in dokazati, da znajo upravljati gospodarstvo bolj ekonomično in ustvarjalno kakor kapitalisti in birokracija — se bo vera v novi svet, v socializem, spremenila v stvarnost.

V TEJ BITKI SODELUJEJO LE-TE GLAVNE SILE:

1. Kapitalizem in buržoazija (in del polfevdalnega klera). To je predrevolucijska minulost. Ta minulost pa še traja, živi in še črpa soke iz „ljudskih globin“, iz vasi, iz mestnega malomeščanstva in iz nerazvite zavesti delovnih množic. Ta minulost dobiva moralno podporo z Zahoda.

2. Birokratizem in birokracija, spočeta v revoluciji kot nujno notranje protislovje, in razbohotena pod pritiskom stihije na tleh socializma. Minulost in sedanjost. Moralna podpora z Vzoda.

3. Socializem in demokracija, sili, svesti si, da gresta socializem in demokracija vzporedno, z njima pa delovne množice, predvsem delavci. Sedanjost in bodočnost. Spontana in večidel rezervirana moralna podpora naprednih sil z vsega sveta.

Te sile so zapletene v dramatično igro, v spopad, odkrit in prikrit, zavesten in podzavesten. Najmanj upanja pa ima boržuazija. Zmaga nad

njo je stvarnost. Boržuazija je slabo organizirana. Na Zahodu dejansko nima podpore, kakršno misli da ima, zanje je samo sredstvo pritiska na Jugoslavijo, oporišče vsakršnih političnih služb, ki imajo svoje cilje, ponižni hlapec prevzetnega gospodarja. Birokratizem ima več upanja. Tudi birokratizem ni dovolj organiziran. Le-ta uživa znatno moralno podporo z Vzhoda. Kakor v Rusiji, smatra revolucijo za svojo domeno, toda ne zato, ker bi ga bila „rodila“, marveč ker se je večinoma prisilil k njej, ko je bila zmaga že blizu. Tudi birokratizem je sredstvo in hlapec kakor buržoazija. Toda birokratizem je še nova, sveža sila in poraja se dan za dnem iz same socialistične stvarnosti, še ne dovoljne — a kdaj bo dovolj tega? — socialistične, demokratske, še popolnoma nečloveške. Zmaga nad njim še ni stvarnost. Birokratizem ima za seboj „slavno“ minulost in „dragocene“ izkušnje. Birokratizem je zmagal v Rusiji in na tleh, ki jih je očistila revolucija, upostavil svoj red (državni kapitalizem). Socialistična demokracija takšne „slave“ in „izkušenj“ še nima. Socialistična demokracija mora šele dokazati, da lahko zmaga. Ker pa se dvigata dve stihiji in dve zavesti — buržoazna in demokratska, ki se spontano združujeta proti socialistični demokraciji, lahko le-ta zmaga samo, če je tudi sama zavestna, to se pravi tudi organizirana.

Trg, denar, blago merijo zdaj vse stvari in vse odnose, celo negmotne. Trg, denar in blago so gospodarska sila socializma in družbe kot celote in ne morejo živeti in razcvetati brez svobode, pa tudi družba ne brez njihove svobode. Prosto blago je pomladilo socializem, novo kri pa vliva tudi v stari kapitalistični svet. Majhen kmetov svet je postal zanj znova živ, stvaren, čeprav le dozdevno, in kmečka grabežljivost in pravdarstvo sta znova vstala. Oblast je v kmetovih očeh spet slepa sila, ki pobira manjše ali večje davke. Življenje na račun družbe — z nezasuženo pokojnino, prevaro, hlinjenimi boleznimi in lažnimi potrdili je še zdaj za malomeščana normalno. Lov za večjo plačo, za boljše prodajo, sta redna, naravna pojava socializma.

Stari odnosi in pojmi iz revolucije in po njej bodo polagoma in neogibno izginili, pa tudi ustrezna zavest in morala iz teh časov. Novo pa šele nastaja.

Zahod je novo Jugoslavijo dejansko priznal. Dal ji je celo podporo iz svojih računov, toda dal jo je. In nič več ne drži, če kdo trdi, da izvira moč buržoazije predvsem od podpore z Zahoda. To je bilo nekoč. Zdaj je njena moč predvsem v pomankljivostih — gospodarskih, političnih-socialističnih sil. Po neuspehu Sovjetske zveze, da bi nas spravila na kolena, ne drži, če kdo trdi, da izvira moč birokratizma predvsem od podpore z Vzhoda. To je bilo nekoč. Zdaj pa gre tudi tu za slabosti demokratičnih sil. Sile borbe so čedalje bolj

omejene na lastne — jugoslovanske — vire, ob živahnem sodelovanju tudi vseh zunanjih sil, toda s čedalje manjšo grožnjo z vojno in intervencijo. Področje se čisti, toda — za bitko.

To so nove sile, novi odnosi. Nov položaj. Nove vsebine. Tega doslej (pred revolucijo, v njej, neposredno po njej) ni bilo. Ne pri nas, ne drugod. Tako nazorno, tako očitno. Če ni povsem jasno, če ni povsem dozorelo, izoblikovano — pa še bo.

V tej novi stvarnosti pojemajo vse stare oblike dela, večidel pa tudi stari pojmi. Nekoč mladost in bakla — zdaj nemočni in ugasli. Celotni bojni klici — če so res stari — zvene neprepričljivo in žalostno.

Revolucija se ne more rešiti s svojo minulostjo. Revolucija mora najti nove ideje, nove oblike, nove klice, drugačne od nekdanjih. Nov slog in jezik.

Novi zanos, novi rodovi stopajo v tisočih v to novo stvarnost. Le-ti ne morejo delati revolucije. Revolucija je razbijanje oblasti, reda. Za kaj takšnega ni pogojev. Novi rodovi lahko samo z ustvarjanjem presegajo slavo in zanos starejših tovarišev. Brez tega ustvarjanja je tudi sama revolucija zanje breme, slavna tradicija, ne pa tudi življenje. Revolucija se mora preobraziti, če noče ugasniti, v demokracijo in socializem, v nove humanistične odnose, v ustvarjanje. To je njena bodočnost.

Buržoazija in birokracija sta že našli zase nove oblike in gesla. Demokracija jih išče. In mora jih najti. In našla jih bo. Zaradi nadaljne poti Jugoslavije, tega živega protislovja sodobnega sveta.

(Ljudska pravica-Borba števil. 252)

Majhne reči - veliki izumi

Kulturna zgodovina človeštva pozna neslutene vzpone umetnosti, znanih rokodelstva, poznane iznajdbe in odkritja, ki so prelomili človeško zgodovino v čisto novo smer, kot n. pr. iznajdba tiska ali parnega stroja, odkritje Amerike ali koncepcija Kopernikovega svetovnega sistema. Ob tem pa je še tisoče drobnih in na videz nepomembnih reči, ki so način življenja in navade človeka več ali manj vendarle spreminjale in, ki jih danes imamo za čisto samozreznost, ne da bi razmišljali o njihovem izvoru in nastanku.

Oglejmo si nekaj takih vsakodnevnih predmetov. Do vključno 15. stoletja so veliki slikarji-umetniki kot Tizian, Michelangelo in Dürer risali z zato pripravljenim srebrom. Svinčnik, ki je izpeljanka iz besede svetec, čeprav je »svinčnik« v resnici iz grafit, je prvič literarno obdelan in naslikan v knjigi švicarskega učnjaka Konrada Gesnera l. 1565. Slika prikazuje umetno izdelan in v leseni ročaj vdolan kos grafit, torej »grafitnik«.

Za radiranje svinčnika se je dolgo uporabljalo le drobtine svežega kruha in marsikdo se bo še spomnil, da je v šoli tako radil. Radirno sposobnost kaučuka je prvi javno objavil Anglež Joseph Priestley l. 1770. Sposobnost kaučuka za radiranje je opazil pri izdelovalcu instrumentov

Edvardu Nairne, ki je že nekaj let prej kocke iz kavčuka za radiranje celo prodajal. Okoli leta 1775 so te kocke pušle v prodajo tudi v Paris in je ena sama kocka s stranico dolgo $\frac{1}{2}$ cile stala precejšno vsoto štirih frankov.

Za pisanje s črnilom so dolga stoletja uporabljali priostreno gosje pero. Še dobrih sto let nazaj je bilo gosje pero v uporabi in šele z razvojem industrije sploh, zlasti pa kovinske, je kovinsko pero izpodrinilo gosje. Toda, metalna peresa so starejša, kot bi si mislili. Nürnberški računski mojster Johann Neudörfer omenja že leta 1544 pisalno pripravo iz železne in bakrene cevi ter tudi iz bakrene in medeninate pločevine.

Zobna ščetka je bila v srednjem veku še nepoznana. Za »nogo zob« so uporabljali zobotrebce iz različnih snovi, marsikdaj celo umetniško izdelane, in prtiče za čiščenje zob. Verjetno je zobna krtačka izum Kitajcev. Prvič je namreč omenjena in naslikana v neki kitajski enciklopediji iz leta 1609. V evropski literaturi je ta danes nepogrešljivi predmet prvič omenjen leta 1700 v neki knjigi zdravnika L. Chr. Hellwiga.

Pisemski ovoj, kot ga danes poznamo, se ne uporablja dlje kot dobrih sto let. Pred tem se je pismo

samo primerno zganiło in odposlalo. Leta 1830 pa je izdelal knjigarnar Brewer v Angliji prvi pisemski ovoj, ki ga je s pomočjo pločevinaste šablone izrezal iz papirja. Zamisel je bila od vseh pozdravljena in kmalu na to je londonska firma Dobbs et Co. začela tovarniško izdelovati pisemske ovoje. Tudi pisemski ovoj z odprtino za naslov prejemnika je bil patentiran v Angliji leta 1864.

Nekoliko nenavaden, za takratni čas pa vendarle važen izum je bil patentni stenj. Pri oljnih svetilkah in svečah je bilo treba neprestano ob gorenju pristrigovati stenj s škarijami, ki so bile neprijetno toda potrebno zlo. Stenj v plamenu ni popolnoma zgorel in se je kmalu kot črna nit pobesil, preprečeval normalno in učinkovito nadaljno gorenje in sploh povzročal celo vrsto nevarnosti. »Ne vem ničesar boljšega, kar naj bi se izumilo, kot pa svetila, ki bi jih ne bilo treba čistiti neizgorelega stenja«, je zapisal veliki nemški pisatelj Goethe leta 1815. Prav ta izum pripada Francozu Cambacresu, ki je leta 1834 patentiral svoj postrani pleteni patentni stenj. Pri zgorevanju se ta stenj neenakomerno skrajšava in pri tem upogiba ven iz območja samega plamena, kjer je v zraku več kisika, ki omogoči, da stenj popolnoma zgore, ne pa samo izogleni.

Upoštevaš vedno predpise higiensko-tehnične zaščite?

Naš paviljon na Zagrebškem velesejmu

Vsakoletni zagrebški velesejem v septembru je mogočna manifestacija razvijajočega se gospodarstva socialistične Jugoslavije. Na zagrebškem velesejmu razstavljajo vse panoge gospodarstva in industrije v naši deželi in iz leta v leto, v kolikor je sam velesejem večji po obsegu in pestrejši po raznovrstnosti in kvaliteti proizvodov, toliko večji dokaz je nenehnih uspehov in rastočega bogastva milijonov delovnih rok ljudstva naše domovine. Na zagrebškem velesejmu pa so vedno močnejše zastopane tudi tuje države, ne samo kot razstavjalke in ponujalke svojih izdelkov, temveč tudi kot interesentke za naše izvozne artikule. Prav letos je velesejem v Zagrebu dosegel rekord v številu zastopanih držav, saj so poleg industrijskih velesil, kot sta ZDA in Anglije razstavljale tudi številne manjše evropske in prekomorske države.

Kakor vsako leto, se je tudi letos naša Železarna udeležila Zagrebškega velesejma. Razstavni paviljon, ki ga vidimo na sliki, je bil deležen izrednega zanimanja. Paviljon je bil izdelan po zamisli

tov. Magoliča Miloša, v pločevino tolčene reliefe, s prizori iz železarskega dela pa je umetniško izdelal tov. Dolinšek Marijan. Vodstvo velesejma je razpisalo nagradno tekmovanje za najlepše opremljen paviljon in prvo mesto je s svojim paviljonom odnesla prav naša Železarna. Obiskovalci so se zlasti zanimali za razstavljene stare diplome in priznanja jeseniškim železarjem, ki pričajo o njihovi železarski tradiciji in izredni kvaliteti. Nič manjše pa ni bilo zanimanje za razstavljene proizvode, ki priča o še veliki potrebi po železnih zlasti kvalitetnih proizvodih tako na našem domačem, kakor tudi tujem trgu. Uspeh paviljona naše Železarne in zanimanje zanj ni samo priznanje mojstrstvu in sposobnosti jeseniških železarjev, ni samo dokaz velikega deleža jeseniškega delavca pri industrializaciji in napredku naše socialistične domovine, temveč tudi vzpodbuda vsem pridnim rokam, bistrim glavam in zavednim graditeljem socializma jeseniških železarjev za nove, še večje in kvalitetnejše zmage.

ZBORI PROIZVAJALCEV - garant nadaljnega razvoja socialistične demokracije in krepitve delavskega samoupravljanja!

POROČILO O VAŽNIH ZAKONSKIH PREDPISIH

Uradni list FLRJ:

Št. 293/35 z dne 10. 9. 1953 objavlja **Zakon o pravicah in dolžnostih, o volitvah in odpoklicu zveznih ljudskih poslancev**. Ljudski poslanci so politični predstavniki delovnega ljudstva FLRJ in delovnega ljudstva svoje volilne enote. Ljudski poslanec ima predvsem pravico predlagati zakone in druge akte, kakor tudi stavljati vprašanja in zahtevati pojasnila. Član Zveznega odbora pridobi pravico odbornika v vseh okrajnih ozir. mestnih zborih na območju svojega volilnega okraja. Zakon prinaša nadalje tehnične predpise o izvedbi volitev, postavljanju in potrjevanju kandidatov. Zakon tudi ureja način volitev v zbor proizvajalcev, katerega število določi Zvezni izvršni svet. Zvezni izvršni svet se pri tem ozira na razmerje udeležbe pri družbenem produktu FLRJ. Zakon tudi predvideva razloge prenehanja mandata, možnosti ponovnih in nadomestnih volitev, kakor tudi način izvedbe odpoklica ljudskih poslancev. Volilni sistem je s tem enotno urejen in edinstven predvsem glede volitev v Zbor proizvajalcev.

Št. 295/35 **Odlok o pravici dijakov srednjih strokovnih šol do vpisa na fakultete.**

Št. 297/36 z dne 13. 9. 1953 **Odlok o razpisu volitev v Zvezni zbor in zbor proizvajalcev zvezne ljudske skupščine** določa, da se bodo vršile volitve ljudskih poslancev v zvezni zbor 22. nov. 1953. Volitve ljudskih poslancev za zbor proizvajalcev bodo od 22. do 28. nov. 1953.

Št. 298/36 prinaša **odlok o številu ljudskih poslancev, ki se volijo v zvezni zbor in zbor proizvajalcev zvezne ljudske skupščine na volitvah od 22. do 28. novembra 1953.** Za Zvezni zbor se voli v LRS 24 ljudskih poslancev. Za zbor proizvajalcev zvezne ljudske skupščine se voli v LRS 18 ljudskih poslancev industrijske, trgovinske in obrtne skupine ter 4 ljudske poslance kmetijske skupine.

Št. 299/36 **Odlok o razdelitvi FLRJ na volilne okraje za volitve ljudskih poslancev**, ki se volijo v okrajih in mestih v zvezni zbor zveze ljudske skupščine na volitvah v nedeljo, 22. novembra 1953. Območje OLO Radovljica sestavlja okraj Radovljica s sedežem okrajne volilne komisije v Radovljici.

Št. 300/36 **Odlok o določitvi volilnih okrajev za volitve ljudskih poslancev v zbor proizvajalcev Zvezne ljudske skupščine, ki bodo od 22. do 28. nov. 1953.** Administrativni okraj Radovljica je poseben volilni okraj, ki obsega vse gospodarske organizacije. Sedež okrajne volilne komisije je v Radovljici. Pravkar navedeno je veljalo za industrijsko, trgovinsko in obrtno skupino. Za kmetijsko skupino pa se nahaja v LRS volilni okraj Postojna, ki obsega gospodarske organizacije na območju administrativnih okrajev Postojna, Sežana, Gorica, Tolmin, Radovljica in Kranj.

Št. 307/38 z dne 17. 9. 1953 **Uredba o razdelitvi razlike med doseženo in obračunano akumulacijo in skladi za leto 1952.** Pozitivne ozir. negativne razlike se po odbitku dela za samostojno razpolaganje podjetja in prispevka za socialno zavarovanje razdelijo v dobro ali v breme proračuna pristojne LR.

Št. 312/39 z dne 23. 9. 1953 **Priporočilo o dajanju imen krajev, ulicam, gospodarskim organizacijam, zavodom in družbenim organizacijam** je sprejela Ljudska skupščina FLRJ na skupni seji Zveznega sveta in Sveta narodov ter ugotavlja, da se dajejo posameznim krajev ali zavodom itd. imena živih vodilnih ljudi naše države. Priporočilo ugotavlja, da to ni bilo v skladu z družbenimi razmerji in političnimi pojmovanji socialistične demokracije, vsled česar priporoča, naj ne dajejo več imen živih vodilnih ljudi posameznim zavodom in organizacijam in že dana spremenijo. Za dajanje imena tov. Tita je potrebno poprejšnje dovoljenje Zveznega izvršnega sveta.

Št. 314/39 **Odlok o vpisu učencev v 5. razred gimnazije.**

Št. 315/39 **Navodilo k zakonu o pravicah in dolžnostih o volitvah in odpoklicu zveznih ljudskih poslancev za volitve, ki bodo od 22. do 28. novembra 1953** prinaša določila o izvedbi volitev in glasovanju na voliščih v vojaških enotah in ustanovah, glasovanje državljanov, ki so na dan volitev v tujini, glasovanju državljanov, ki so na dan volitev v jugoslovanski coni Svobodnega tržaškega ozemlja, o načinu predložitve predlogov kandidatur okrajnim volilnim komisijam. Tem predpisom so dodane še posebne določbe.

Št. 318/39 **tehnično navodilo k odločbi o barvanju in uporabi barvanega petroleja in bencina.**

Uradni list LRS:

Št. 97/31 z dne 18. 9. 1953 **Zakon o spremembi ustavnega zakona o temeljnih družbene in politične ureditve in o organih oblasti LRS** določa predvsem, da obstajata za zbor proizvajalcev samo 2 proizvajalski skupini: Industrija v širšem smislu in kmetijstvo.

Miha Klinar:

Pomlad ob morju

Nabirala sva češnje, se smejala
oblakom, ki od morja so hiteli
kot čreda s paše, ki se v stajo vrača...
Praveč je sreče v tvojem smehu zame!

Brez težkih misli sva se sanjam vdala...
Ko da ti hipi ne bi odbrzeli,
bila pomladi ljubka sva igrača
zapredena v skrivnostni svet omame...

Sedela sva pod češnjo in molčala...
Ko Trst zagorel je v večerni luči,
si plaho v najin molk zašepetala:

— Naš Trst in morje... Jaz sem te pogledal
in tvoj pogled mi je prav vse povedal,
da ista misel naju v srcu muči...
(Boršt pri Trstu 1946)

Št. 98/31 Zakon o pravicah in dolžnostih ter o volitvah in odpoklicu ljudskih poslancev ljudske skupščine LRS.

Št. 99/31 Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o okrajnih ljudskih odborih določa, da se voli okrajni ljudski odbor za 4 leta. Zbor proizvajalcev ima najmanj $\frac{3}{4}$, a največ toliko odbornikov kot okrajni zbor.

Št. 100/31 Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o ljudskih odborih mest in mestnih občin, določa, da se voli Mestni ljudski odbor za 4 leta in Ljudski odbor mestne občine, kakršen je na Jesenicah, za 3 leta.

Št. 102/31 Zakon o dopolnitvah in spremembah zakona o volitvah in odpoklicu odbornikov ljudskih odborov.

SINDIKALNO GIBANJE V SVETU

POTA IN STRANPOTA ITALIJANSKEGA SINDIKALNEGA GIBANJA

UPADANJE VPLIVA GKR

Razcepi, do katerih je prišlo v teku 1948 in 1949 leta, so znatno oslabili vpliv informbirojevske GKR na italijansko delavstvo. Sam di Vittorio je bil prisiljen priznati, da je generalna konfederacija dela v teku prvih šestih mesecev 1949 leta izgubila preko milijon članov. Po njegovi izjavi je bilo koncem junija 1949 leta okoli 4.900.000 članov v primeri z nad 6.000.000 članov koncem leta 1948. V teku naslednjih mesecev pride do nadaljnjega upadanja članstva, čeprav se ne razpolaga s točnimi podatki. Po nekaterih trditvah je število članstva GKR koncem 1949 leta padlo na 2.500.000, drugi pa so istočasno imenovali realnejšo številko, to je okoli 3.500.000 (kljub temu pa konfederacija delavskih sindikatov po poslednjih podatkih šteje 1.600.000, Zveza delavcev Italije pa okoli 500.000 članov). V vsakem primeru je jasno, da številke, ki jih dajejo funkcionarji GKR, ne ustrezajo stvarnosti, saj „računajo“ celo one člane, ki ne morejo ali nočejo plačevati članarine, ali pa so brezposelni, bili pa so nekdanje člani v GKR.

Podčrtati je treba, da je razvoj dogodkov onemogočil vse poizkuse informbirojevcev, da bi prekrili upadanje članstva GKR. Tako je julija 1949 leta di Vittorio kritiziral milansko Delavsko zbornico zaradi izgube 200.000 članov v dveh letih. V septembru istega leta je Sindikalna skupščina Torinske pokrajine, ki so ji načelovali informbirojevci, objavila podatke o odstopanju članstva, za slične izgube pa se je iz-

vedelo tudi iz vrste drugih krajev. Celo Togliatti je imel v svojem govoru decembra 1949 leta na zasedanju CK KP Italije za potrebno, da se dotakne nedostatkov GKR. Aprila 1950 leta je di Vittorio priznal, da je iz statističnih podatkov za minulo leto razvidno upadanje članstva v odnosu na stanje v letu 1949, in sicer, da so izgube najobčutnejše v Južni Italiji.

Med činitelji, ki so doprinesli k upadanju vpliva in zmanjševanju članstva GKR med masami italijanskih delavcev, so poleg podrejanja politike sovjetskimi interesom na sploh, še vrsta drugih vzrokov, kot nasprotovanje Marchalovem planu, aktivnost novoustanovljenih sindikalnih central, kampanja raznih katoliških organizacij in svečeništva proti GKR, prenos funkcij Biroja za zaposlevanje iz delavskih zbornic na državne pokrajinske organe itd.

Posebno je treba nakazati škodljivo politiko KP Italije in GKR v odnosu do upravičenih zahtev industrijskih in poljedelskih delavcev, kot enem od osnovnih vzrokov za upadanje članstva v GKR. Dokler so informbirojevci izkoriščali stavke italijanskih delavcev za svoje ozke politične cilje, toliko časa so v vseh teh slučjih, kjer je šlo za stvarne interese delavskih mas, bili tudi pripravljeni mešetariti, pogajati se in žrtvovati delavske zahteve. Zato je prišlo do tega, da so delavci, kljub direktivam vodstva GKR, ki je 1950 leta sklenilo „sindikalno premirje“, obetajoč delodajalcem, da se delavci ne bodo več upirali, sami organizirali velike stavke zaradi odpuščanja de-

lavcev z dela in zahtevali zvišanje mezd. Tako so v razdobju od marca do julija 1950 leta vzniknili trije valovi stavk zaradi odpuščanja z dela (po podatkih same GKR je bilo samo v prvih desetih dneh julija odpuščenih 93.000 delavcev), ki so bili organizirani na iniciativo samih delavcev in brez sodelovanja vodstva GKR. Take stavke so bile v Genovi, Benetkah, Akvili, Provincii Salerno in v drugih mestih. Delavci so zavzemali tovarne in sami organizirali proizvodnjo.

Karakteristično je stališče vodstva GKR ob priliki krvoprelitja v Modeni januarja 1950 leta, ko je policija streljala na stavkujoče in ubila deset, ranila pa 100 delavcev. Ob tem nasilju policije je stopilo v protestno stavko okoli 4.000.000 industrijskih in 2.000.000 poljedelskih delavcev Južne Italije. Ko je bila stavka še v polnem teku, je GKR izdala proglas, v katerem s pomirjevalnimi besedami predlaga „vsem demokratičnim političnim strankam in grupacijam, kakor tudi vsem državljanom, sklenitev sporazuma“, s čemer je indirektno odvzela stavkovnemu gibanju sleherno pomoč.

Borbe poljedelskih delavcev in brezzemljašev so bile čestokrat ostrejšje in masovnejše, kot borbe samih industrijskih delavcev. O njihovem obsegu priča tudi dejstvo, da je bilo od druge polovice 1948 leta do februarja 1950 leta šest ogromnih akcij proti veleposestnikom, s katerimi je bilo odvzeto 200.000 hektarjev veleposedniške zemlje. Te akcije so se čestokrat krvavo končavale, tako, da je samo leta 1949 v borbi za

zemljo žrtvovalo svoja življenja na stavka brezzemljašev in poljedelskih delavcev. Stavkajoči so delodajalcev, v katerem so sporolavcev in brezzemljašev. Medtem poleg povečanja mezd zahtevali čali „da se pogajanja ne morejo pa je slično stališču do industrij-tudi zaposlitev večjega števila začeti, dokler delavci stavkajo“.skih delavcev, GKR tudi poljedel-brezposelnih. Čeprav je to stav-Na to je Generalna konfederacijaške delavce prepuščala njihovi usodi in jih šestokrat celo zapuščala dela izdala direktivo, da naj se delavci vrnejo na delo in „sami tudi tedaj, ko so bile že začrtane lavci petih pokrajin, čeprav so se vodijo pogajanja s poedinimi veleperspektive bližnje zmage. Tako stavki v znak solidarnosti pridru-leposestniki za sklenitev lokalnih se je, na primer, oktobra 1950. leta žili tudi industrijski delavci, je pogodb.“začela v dolini reke Pad general-GKR odločila, da se stavka likvi- (Konec prihodnjič)

KULTURA IN PROSVETA

NEKAJ O NASTANKU IN RAZVOJU KRŠČANSKIH PRAZNOVANJ

(Nadaljevanje in konec)

Blagoslavljanje sveč in ognja na isti dan pa je vdor grško-rimskega praznovanja pomladi, ko sonce začenja svoj zmagoslavni pohod v naravi. Mrzli severnjak vsega tega ni občutil ko je sprejel krščanstvo, saj je zanj velika noč za pomladni praznik nekoliko prezgodnja. Njegova pomladna praznovanja, ki jih je prinesel s seboj v krščanstvo, so padla v nekoliko poznejši čas. Ta praznovanja mu je znal krščanski misijonar, s časom seveda, spodkopati s praznovanjem praznika krščanskega mučenca Jurija. Zgodovinski podatki so o Juriju skoraj popolnoma neznani, če že ne neznani. Toda legenda je znala nadoknaditi vse tako, da se je kar lepo skladalo. Tu vitez Jurij, ki pobije peklenškega zmaja in reši krščansko devico, v naravi pa sonce, ki premaga zimo in reši naravo. Kako se vse to prepleta, nam kažejo pri nas zlasti običaji in pesmi naših starih Belokranjcev in tudi Korošcev.

Prav isto merilo velja za poletni krščanski praznik binkošti, ki je tudi povezan z judovskim praznikom. Ime pove, da je pri tem imel svojo vlogo tudi helenizem; binkošti so izpeljanka besede pentakoste, ki pomeni praznik petdeset. Za Jude je bil to praznik, ko so prejeli svojo zakonodajo na Sinaju po legendi petdeset dni po pashi. Kristjani pa so na judovski praznik naslonili svoj prihod svetega duha, ki naj bi se bil izvršil petdeset dni po veliki noči. Judom je bil to tudi praznik žetve, kar priča, da je vsebinsko najbrže celo starejši, zato so na ta dan prinašali v tempelj kot dar prvi kruh iz nove mlačve. Tudi krščanski obredi niso šli mimo tega in se vsaj v besedilu spominjajo zelo pogosto nove žetve in novega kruha, v katerem naj bi bil vpodobljen Kristus. Binkošti kot praznik poletja so bili celo za rimski in grški svet prezgodaj, zato ne zaznamo njihovih posebnih vplivov ob binkoštnem praznovanju. Koliko bolj velja to tudi za naše kraje nam kažejo stari slovanski izvencerkveni običaji Koroške in Štajerske, ki pa imajo v znamenju pokristjanjevanja tudi nek verski poudarek, saj so binkošti ne praznova-

nje poletnega praznika, temveč praznujejo šele pomlad (kresovanje, „tek“ v Ziljski dolini). Imajo pa močan pastirski povdarek (pokanje „gajžl“ itd.) ker so šele ob tem času pastirji začenjali s pašo.

Ker binkošti kot poletnega praznika naši predniki niso mogli oživeti, imeli pa so svoja praznovanja poletnega sonca, je krščanstvo ta praznovanja spretno prilagodilo prazniku Janeza Krstnika. Ta praznik je v časovni zvezi z božičem, kakor je tudi praznik Marijinega oznanenja, praznik Jezusovega spočetja, devet mesecev pred božičem, to je 25. marca. Že Lukov evangelij pravi, da je bil Janez Krstnik šest mesecev starejši od Jezusa iz Nazareta, zato pade Janezovo rojstvo prav v poletni solsticij. V cerkvenih obredih ne zaznamo pri tem nikakih prvin, nikakega namigovanja na poletno sonce. Toda po pokristjanjenju naših prednikov je Janez, ki je po pripovedovanju evangelijev jedel le kobilice in med divjih čebel ter živel v puščavi, moral vsaj izven cerkve sprejeti marsikatero šentjanževsko počastitev (kresovanja, metanje šib, šopke kresnic, pesmi), ki jih je nekdam prejema Daždž-bog, slovanski bog sonca in luči. Pobožna goljufija je tako dosegla svoj namen: Daždž-bog je šel v pozabo, ostal pa je Šentjanž, ki nima nobenega opravka in zveze z Janezom Krstnikom.

Še bolj zanimiva akomodacija, to je prilagoditev krščanstva je navezana na praznik Vida. Slovenija in Češka imata vrsto cerkva v čast temu svetniku in vrsto krajev Šent Vidov, neprimerno precej več, kot pa dosti večja Italija ali celo Sicilija, od koder naj bi bil Vid doma. Tudi v cerkvenem katoliškem obredu Vid prav posebno ne izstopa, čeprav je svetnik mučenec in je legenda o njem marsikaj spletla v njegovo čast. Kako to, da je bil celo Italijanom manj znani Sicilijanec tako v časti pri starih Slovencih? Odgovor je zelo preprost: Sveti Vid je moral spodriniti slovenskega boga Svetovida, ker mu je bil po imenu tako podoben. Po imenu samo. Imamo pa še realen dokaz v stari sliki mučenca Vida, ki jo hrani praška ka-

tedrala, na kateri ima mučenec Vid poleg sebe tudi črnega petelina. Iz slovanske mitologije pa vemo, da je stari bog Svetovid imel ob belem konju tudi črnega petelina, medtem ko krščanska legenda o svetem Vidu ne ve prav nič o kakšnem petelinu.

Kakor je sveti Vid spodrinil Svetovida, tako so tudi drugi krščanski svetniki spodrinili staroslovenske bogove. Tako sta Mihael in Jurij spodrinila boga Peruna in marsikatera cerkev teh svetnikov najbrže stoji na mestu, kjer so Slovenci nekdanj častili svoje bogove. Vid nam tudi priča, kako lahkoverna je dostikrat bila krščanska prilagoditev tudi v tem, da je bil pri nas Vid priprošnjik za bolne oči. Tako so v Beli Krajini na Vidovo nabirali v kunj roso po „zobu“ (ovsu) kot zdravilo za oči. Vid je namreč postal zdravnik vida, oči, samo zaradi podobnosti besed: vid in Vid, kakor je že prej postala Italijanom zdravnica oči Lucija zaradi podobnosti imena lux — luce — ali Cecilija zavetnica glasbe, ker je neznanstvena razlaga spravila njeno ime v zvezo z latinskim glagolom peti (cecini — sem pel).

Vsaka prilagoditev krščanskih praznovanj pa le ni bila taka, da bi človeku lahko priklicala smeh

na obraz. Dokaz zato je praznik Kristusa kralja, ki ga je uvedel šele veliki Mussolinijev občudovalec papež Pij XI. Pri nas so belogardisti šli prav z geslom Kristusa kralja v boj proti narodno osvobodilnemu gibanju, ne z „roženkranci“ v roki, temveč z orožjem. „V imenu Kristusovih ran naj umrje partizan!“ je bilo čudno pojmovanje krščanstva in čudno praznovanje Kristusa kralja. Če pa prebrskamo evangelij, najdeš menda edino mesto, ko se Kristus imenuje kralja povezano z besedami „moje kraljestvo ni od tega sveta“. Belogardisti pa so pod vodstvom Rožmana in Stepinca napravili več kot njihov vodja in učenik Kristus, hoteli so njega in njegovo kraljestvo prilagoditi temu svetu. Nič čudnega, saj je klerikalizem smatral duhovno oblast za tisto oblast, ki mora za seboj povleči tudi vsako drugo, predvsem pa posvetno oblast. Živ vzgled je Vatikan, kjer stoluje duhovni poglavar rimske cerkve, ki je istočasno tudi posvetni vladar države „Stato citta Vaticano“. Tu gre pa za prav posebne prilagoditve krščanstva.

(„Socialistična misel št. 6. 1953)

MESTNO GLEDALIŠČE PRED NOVO SEZONO

Po dnevnem časopisju je bilo že dovolj pisanja o problemih Mestnega gledališča na Jesenicah, ki je zaradi začetih investicijskih in adaptacijskih del v gledališču, za katera pa so bila nenadoma vsa finančna sredstva blokirana, zašlo v zagato. Z izrednim razumevanjem predsednika OLO Radovljica tov. Kristana pa je bila zadeva urejena in tudi s strani OLO odobrena še dodatna finančna sredstva, tako da se je sicer z zakasnitvijo, toda vendarle z delom nadaljevalo. Pred kratkim je kolektiv Mestnega gledališča tudi sprejel delovni načrt za sezono 1953-54 in izvolil nov Gledališki svet, kot svoje najvišje upravno telo, ki vodi po principu samoupravljanja vse gledališko delo. Dokaz pravilnosti in nujnosti najširšega in demokratičnega samoupravljanja tudi v kulturnih ustanovah je uspela lanska sezona Mestnega gledališča na Jesenicah, ki je tudi prvo s uspehom vpeljalo v gledališče princip samoupravljanja, kot ga narekuje naš socialistični razvoj. Ne glede na to, da je vse delo v gledališču vezano le na prostovoljno požrtvovalnost in ljubezen do teaterskega dela slehernega člana gledališkega kolektiva bo tudi letos Mestno gledališče, kot edina stalna kulturna ustanova v okraju, zastavilo vse sile, da svoji jeseniški in okoliški publiki, nudi čim več in čim kvalitetnejšega umetniškega užitka, zlasti še, ker so za prihodnje proračunsko leto od vseh forumov zagarantirana tolikšna sredstva, ki bodo pomenila konec dosedanjega večnega stiskanja in varčevanja na račun umetniške kvalitete gledališkega dela. S tem razumevanjem odgovornih forumov za delo gledališča na Jesenicah pa je samemu gledališkemu kolektivu naložena odgovorna naloga, da z uspešnim in kvalitetnim delom opraviči svoj obstoj in zaupanje naše socialistične skupnosti, kakor tudi publiki, to je našim delovnim ljudem Jesenic in vsega

okraja, da moralno podprejo delo gledališča, ki je edino njim tudi namenjeno.

Adaptacijska dela v gledališki dvorani so v zaključni fazi. Gledališka dvorana in vhodna veža bosta dobili novo in lepo lice, kot se spodobi za kulturni hram, vršijo pa se tudi že dela na odru, s katerimi bo vsaj deloma odstranjena zastarelost oderskih naprav in olajšano delo tehničnega osebja. Dokončno sodbo o izvršenih delih bo publika lahko izrekla ob otvoritvi sezone, ki je predvidena za predvečer državnega praznika 29. novembra s premiero Kreftovih „Kranjskih komedijantov“ v režiji Srečka Tiča. V režiji Joža Tomažiča se tudi že študira ljudska igra „Domen“, ki jo je po istoimenski Jurčičevi povesti dramatiziral režiser sam. Nadaljnji repertoar Mestnega gledališča na Jesenicah pa obsega za sezono 1953-54 še sledeča dela. Jože Tomažič: „Trije bratje“, pravljična igra, ki bo uprizorjena za Novoletno jelko, Jacques Deval: „Kotiček igračk“ duhovita moderna francoska komedija; Pero Budak: „Metež“ socialna drama iz liškega življenja, ki je lani z uspehom prešla skoraj vse jugoslovanske odre; Norman Krasna: „Draga Ruth“ uspela ameriška komedija, ki jo igra ves svet in smo jo pri nas videli v istoimenskem filmu; W. Shakespear: „Othelo“ tragedija izgubljenega zaupanja, znano delo največjega dramatika klasičnega; Ivo Vojnović: „Ekvinocij“ znana socialna drama iz Dalmacije v sredini prejšnjega stoletja, po katerem je izdelan tudi najuspelejši jugoslovanski film „Nevihta“, ki ga bomo v kratkem gledali pri nas in Tijardovičeva opereta „Mala Floramy.“ Repertoar je sestavljen torej iz 3 slovenskih, 3 jugoslovanskih in po enega angleškega, ameriškega in francoskega odrskega dela. Po vrstah pa je repertoar razdeljen sledeče: 3 komedije, 3 drame, 1 ljudska igra, 1 mladinska

igra in opereta. Pri tem si gledališče še pridržuje pravico, da repertoar spremeni oz. dopolni z novimi deli. Upajmo, da bo z njim v celoti ustrezno tudi publiki, saj je bilo načelo pri sestavljanju repertoarja ustreči vsem in dati prerez dramske ustvarjalnosti od klasike, preko domačih gledaliških del do modernih inozemskih stvaritev. Repertoar je do gledališkega kolektiva več kot zahteven in bo torej predstoječa sezona pomemben kamen preizkušnje ustvarjalnih sposobnosti jeseniškega gledališča. Ta preizkušnja pa ni odvisna zgolj od požrtvovalnosti in prizadevnosti članov gledališča, temveč tudi od publike, ki bo le s številnim obiskom in odkritim priznanjem uspehov dala novega poleta in sil gledališkemu kolektivu, ki se trudi po vseh svojih močeh, čim več doprinesiti k ljudski socialistični kulturi železarskih Jesenic.

Za predstoječo sezono ima uprava gledališča namen uvesti tudi redne abonmaje, tako proste, kakor tudi vezane za posamezna podjetja in ustanove. O tem bo gledališka publika še pravočasno obveščena, končne rezultate pa bo dala sama izkušnja. Kakor lanska sezona bo tudi letošnja sezona zaključena z Gledališkim tednom in Gledališkim večerom, Gledališki svet pa bo uvedel nekaj načinov za doseg čim tesnejšega stika med gledališčem in publiko s tem,

da ji bo dal možnost ocenjevanja predstav, igralcev in izražanja svojih želja, zahtev in predlogov. Upajmo, da Mestno gledališče v letošnji sezoni s svojim delom ne bo razočaralo, kakor tudi ne publika Jesenic, okolice in vsega okraja Radovljica.

Miha Klinar:

Stara ženica

Videl sem staro ženico... Po cesti je šla
z butaro težko, ko da na glavi
nosila bi trdo življenje, prepolno gorja;
zavila je k hišam v daljavi...

Jaz pa še dolgo na mestu sem stal,
kjer srečal sem staro ženico,
in mislil in mislil, kdaj čas bo opral
z zemlje ob morju kričečo krivico...

(Katinara pri Trstu 1946)

FIZKULTURA IN ŠPORT

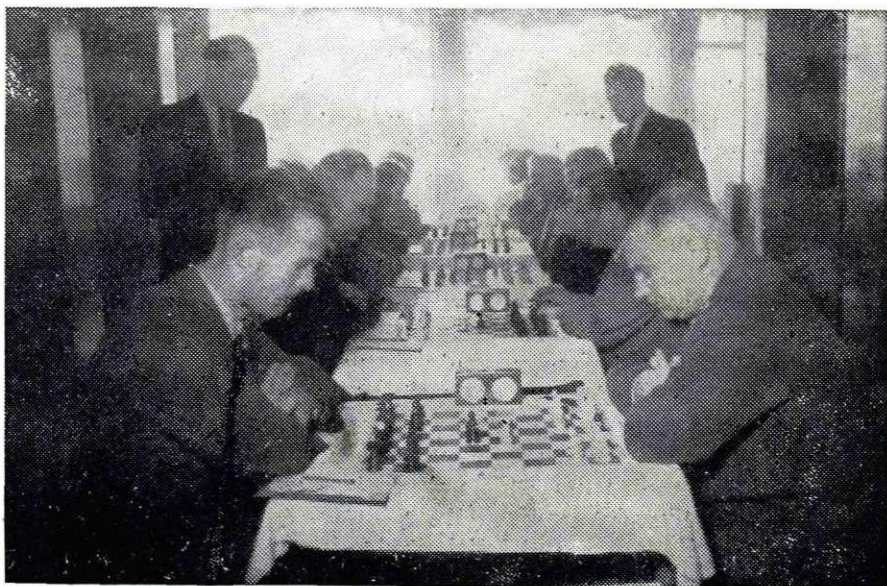
USPELI I. MEDNARODNI ŠAHOVSKI TURNIR METALURGOV NA BLEDU

V želji s plemenito šahovsko igro utrditi tovariške odnose med domačimi in inozemskimi šahisti metalurških podjetij, se je odločila Železarna Jesenice organizirati prvi mednarodni šahovski turnir metalurgov, na katerega je povabila šahovska moštva Voesta - Linz (Avstrija), ESVa - München (Nemčija), OUTIL-a Zürich (Švica) ter Litostroja, Guštanja, Zenice in Borova. Od povabljenih so se odzvala vabilu vsa moštva razen moštva Železarne Ravne, ki je brzojavila, da za udeležbo na turnir-

ju nima finančnih sredstev in Železarna Zenica, ki na vabilo sploh ni odgovorila. Mednarodni šahovski turnir, ki je bil odigran na Bledu v Grand hotelu „Toplice“ in delno na Jesenicah v domu „Svobode“, je pričel v torek, 16. oktobra ob 8. uri zjutraj s slovesno otvoritvijo. Že prejšnjega večera pa je bil na Jesenicah sprejem inozemskih moštev. Kaj nestrpni so bili zastopniki moštva Železarne Jesenice, ko je prispel brzovlak skozi Karavanški predor, ker niso bili sigurni, ali bodo moštva spri-

V plemeniti borbi za točke, kjer zmagujeta znanje, prevdarnost in odločnost. Prizor iz I. šahovskega tekmovanja metalurgov v hotelu „Toplice“ na Bledu

Foto Fr. Torkar

čo napetega položaja, ki je nastal v Jugoslaviji zaradi tržaškega vprašanja, sploh upala priti. Pri srčno rokovanje s člani vseh treh inozemskih moštev pa je odpravilo vso slabo voljo organizatorjev. Tudi otvoritev turnirja, ki so se ga udeležili poleg sodelujočih na turnirju tudi predstavniki Železarne Jesenice, ljudske oblasti in sindikalne organizacije, je dal turnirju še poseben poudarek. V petek dopoldne je bilo odigrano prvo, popoldne drugo, v soboto dopoldne tretje in popoldne četrto kolo. V nedeljo je bil za sodelujoče na turnirju organiziran izlet v Postojnsko jamo in v Ljubljano, v ponedeljek dopoldne so odigrali nedokončane partije, popoldne pa na Jesenicah v domu „Svobode“ zadnje, to je peto kolo, nakar je sledil na Bledu slovesen zaključek prvega mednarodnega šahovskega turnirja metalurgov.

Doseženi rezultati v posameznih kolih so bili naslednji:

I. kolo:

München : Zürich — 6 : 0
Jesenice : Litostroj — 3,5 : 2,5
Borovo : Linz — 3 : 3

II. kolo:

Litostroj : Linz — 1 : 4 (1 prekinjena)
Jesenice : München — 4,5 : 1,5
Borovo : Zürich — 6 : 0

III. kolo:

Jesenice : Linz — 4 : 2
Zürich : Litostroj — 1 : 5
Borovo : München — 3,5 : 2,5

IV. kolo:

Litostroj : Borovo — 0,5 : 5,5
Jesenice : Zürich — 5,5 : 0,5
Linz : München — 3,5 : 2,5

V. kolo:

Jesenice : Borovo — 4,5 : 1,5
München : Litostroj — 2,5 : 3,5
Linz : Zürich — 6 : 0

Vseskozi je vodilo moštvo Borova, z zadnjim kolom in z zaključkom turnirja pa je izšlo kot **zmagovalec moštvo Železarne Jesenice**, ki je doseglo skupaj **22 točk**. Dosega točk pri naslednjih moštvih je sledeča: **Borovo 19,5, Linz 18,5, München 15, Litostroj 12,5 in Zürich 1,5**. Rezultati so bili igralcem objavljeni ob slovesnem zaključku turnirja v hotelu „Toplice“ na Bledu, kjer so dobila prva tri moštva tudi darila Železarne Jesenice, izdelana v umetni kovačnici v Kropi. Prvo nagrado kroparsko izdelano namizno električno svetilko v vrednosti 15.000 din je prejelo moštvo Železarne Jesenice. Drugo nagrado, kroparsko izdelan podstavek za knjige s tremi knjigami je prejelo moštvo Borova, in tretjo nagrado kroparsko izdelan namizni svečnik je prejelo moštvo iz Linza. Vsa sodelujoča moštva pa so prejela v spomin v obliki šahovske figure vlitenga konja, ki jih je izdelala Metalurška industrijska šola Železarne Jesenice.

Ves čas turnirja je vladalo med člani posameznih moštev pravo tovarištvo in izredno lepo razpoloženje, ki je doseglo svoj višek ob izletu v Postojno. Nad lepotami naše domovine so se posebno navduševali inozemci, na katere je napravil zlasti ogled Postojnske jame nepozaben vtis. Od tu so poslali v znak hvaležnosti vdanostne pozdrave tudi maršalu Titu. Pred odhodom so si člani inozemskih moštev ogledali Železarno Jesenice in dajali priznanje tudi industrializaciji naše države, delovnemu elanu in obnovi države sploh. Ob odhodu je vodja moštva iz Linza dejal: „Ob zaključku mednarodnega šahovskega turnirja na Bledu, ki smo se ga udeležili na povabilo Železarne Jesenice, nismo dolžni gostitelju le najlepše zahvale, temveč smo mu dolžni tudi čestitati k organizaciji turnirja, ki je bila na višku. Za vse, kar ste nam nudili in razkazali v teh dneh smo vam globoko hvaležni in je napravil na nas obisk Titove Jugoslavije nepozaben vtis. Prepričani smo, da bomo svojega gostitelja in organizatorja turnirja v najkrajšem času pozdravili v Linzu, kar bo še v naprej pripomoglo k utrjevanju odnosov med metalurškimi podjetji in zbližanju vaših in naših narodov.“

Prvi mednarodni šahovski turnir, organiziran od 17. do 20. oktobra na Bledu pod pokroviteljstvom Delavskega sveta jeseniške Železarne je povsem uspel in dosegel svoj namen v polni meri. Prav bo, če se bodo turnirji odigravali tudi v bodočih letih izmenično pri sodelujočih metalurških podjetjih. Železarna Jesenice, ki je dala pobudo za organiziranje prvega mednarodnega šahovskega turnirja metalurgov, zasluži posnemanje s strani vseh ostalih metalurških podjetij.

U. P.

Centralni katalog inozemskih časopisov v naši državi

Da bi se znanstvenim in strokovnim delavcem olajšalo delo je Bibliografski institut FLRJ formiral **Centralni katalog inozemskih časopisov**, ki se nahajajo v preko 500 strokovnih in znanstvenih knjižnicah naše države.

Na podlagi tega kataloga se lahko dobe podatki o obstoju kjerkoli v naši državi, ne samo poedinih letnikov, temveč tudi posameznih zvezkov kategorakoli časopisa in to za razdobje od začetka izhajanja najstarejših časopisov pa do danes. Pri iskanju tozadevnih informacij je treba čim točneje navesti podatke o nazivu lista, letniku in zvezku zaradi čim popolnejše identifikacije.

Vse informacije o inozemskih časopisih, ki se nahajajo v knjižnicah naše države, lahko **brezplačno** dobite pri **Bibliografskem institutu, Beograd, Terazije 26/II, poštni predal 20, tel. 25-670.**

5. novembra vsi na volitve!